

อภิธานศัพท์

Barbarians (อนารยชน) อนารยชนมีอิทธิพลใหญ่หลวงต่อวิถีชีวิตการเมืองจีน โดยลักษณะที่ตั้ง ดินแดนของอนารยชนเป็นเขตทุ่งหญ้าสัน (Steppe Lands) วิถีชีวิตย่อมแตกต่างจากวิถีชีวิตจีน อนารยชนล้วนเป็นชนเรื่องเลี้ยงสัตว์ ไม่มีหลักแหล่งแน่นอน มักคือพาหนะในการบ้าขึ้นส่งและเป็นม้าศึก การรบของอนารยชนล้วนมีความเห็นอกว่าจีน เพราะเป็นการรบบนหลังม้าอย่างรวดเร็วฉับพลัน ในขณะที่จีนมีวิถีชีวิตโดยมั่นอยู่กับที่ดินเพาะปลูก มีการตั้งถิ่นฐานมั่นคงและนิยมการรบโดยใช้ห้ามหาราบ ชุมชนจีนที่เจริญกว่าทั้งหมดต้องการทหาร จึงมักถูกอนารยชนที่ด้อยความเจริญกว่ามีฝีมือในการรบทีกว่ารุกรานเสมอ อนารยชนจำเป็นต้องรุกรานจีน เพราะภูมิภาคเอเชียกลางที่เป็นทุ่งหญ้าสันกว้างใหญ่ไฟศาลน้ำชาดแหล่งน้ำ ประชากรอยู่กระจัดกระจายมาก เมื่อเทียบกับแผ่นดินจีน ประชากรมีประมาณ 1/25 หรือ 1/40 ของประชากรจีน

วัฒนธรรมของเขตทุ่งหญ้าสัน (Steppe Culture) มีลักษณะเด่นคือ มีอาชีพเลี้ยงสัตว์ (Pastoral Economy) สัตว์ที่เลี้ยงโดยมากคือ ม้าและแกะ เป็นการเลี้ยงเพื่อฟาร์มาเนื้อมาเป็นอาหาร ขามาเป็นเครื่องนุ่งห่ม ไขมันมาเป็นเชื้อเพลิง เลี้ยงม้าเพื่อเป็นพาหนะขับขี่ ขันส่ง ใช้เป็นม้าล่าสัตว์ และม้าศึก เลี้ยงอูฐเพื่อเป็นพาหนะขับขี่และขันส่งสิ่งของ และเลี้ยงวัวเพื่อเที่ยมเกวียน อาชีพรองของชนเรื่องเลี้ยงสัตว์คือ ค้าขาย สินค้าจำเป็นมากคือ อัญมณี สิ่งทอ ชา แร่โลหะและสินค้าฟุ่มเฟือย เศรษฐกิจของอนารยชนมีลักษณะเป็นเศรษฐกิจเพื่อยังชีพชั่วคราว เมื่อพื้นที่ได้ขาดความอุดมสมบูรณ์สำหรับการเลี้ยงสัตว์ อนารยชนย่อมอพยพไปตามฤดูกาลไม่ไกลเกิน 100 กิโลเมตร ไม่จำกัดที่เดิม เพื่อหาแหล่งเลี้ยงสัตว์ใหม่มากกว่าจะมุ่งแสวงหาที่ดินเพื่อเพาะปลูกแบบคนจีน การเลี้ยงสัตว์ยังคงต้องอาศัยธรรมชาติเหมือนจีน ถ้าหากขาดหนทางวัด สัตว์เลี้ยงจะตาย ความไม่มั่นคงในการเลี้ยงสัตว์ ทำให้อนารยชนต้องดิ้นรนพยายามพื้นที่เพื่อแสวงหาอัญมณีและอาชีวะ

สังคมชนเรื่องเลี้ยงสัตว์ยังเป็นสังคมของโคลตรวงศ์หรือแซ่ (Clan society) หัวหน้าแซ่ต้องมีความเข้มแข็งทั้งกายและใจ เมื่อแก่ชรา ต้องลาออกจากตำแหน่ง สมาชิกในแซ่ต้องมีความสัตย์ซื่อจริงรักภักดีต่อแซ่และปกป้องคุ้มครองแซ่ ผู้นำต้องมีบุคลิกเข้มแข็งจงจะปกครองสมาชิกและนักกรบได้ อนารยชนมักนิยมฝึก robinette เยาวราชให้เป็นหงังนักล่าสัตว์ นักเลี้ยงสัตว์ และนักกรบ โดยอาชีพเลี้ยงสัตว์และเรื่องอนารยชนไม่มีชุมชนเมืองที่จะเป็นแหล่งกำกับเดียว จึงมีการจัดตั้งกลุ่มศาสนา เช่น ศาสนาพุทธนิกายเหลือง (Yellow Sect) แบบมองโกล และนิกายพุทธลามะ (Lamaism) แบบอิเบต

ชนเรื่องเลี้ยงสัตว์อยู่กระจัดกระจาย รวมตัวกันยาก มักจะรวมตัวกันเฉพาะเมื่อมีการระดมสรรพกำลังเมื่อถูกรุกราน ระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ 3 ถึงที่ 4 ทหารม้าใช้ปืนใหญ่เป็นเหล็ก

และการฝึกศิลปการใช้อุปนัธหลังม้า ทหารม้าขึ้มอูนถือเป็นหน่วยรบหลักที่มีศักยภาพทางทหาร เนื่องจากว่าทหารรับมาก วิทยาการทางทหารจึงเน้นก่อสร้างในระหว่าง ค.ศ. 400–1400 เป็นเวลา 1,000 ปีเต็ม เพื่อจินไม่สามารถทำลายพลังอนารยชนได้ จึงต้องใช้สันติวิธีทางการทูตคือ กำหนดนโยบายแบ่งแยกอนารยชนแล้วปักครองอนารยชน กรรมวิธีที่นิยมมากคือ การยุยงปลูกปั่น อนารยชนให้แบ่งฝ่ายรบกันเอง จนสิ้นสุดพลังที่จะปักป้องตนเองเมื่อจินเข้ากำลังทหารูปโฉมทำลายพลัง หรืออนารยชนแบ่งฝ่ายจนขาดพลังต้องอาศัยเพียงพาจีน เป็นการสะดวกสำหรับจีนที่จะเข้าปักครอง การทูตและกรรมวิธี เช่นนี้ปรากฏเป็นประเพณีปฏิบัติเสมอมาในประวัติศาสตร์จีน แต่ เมื่อได้อนารยชนมีผู้นำที่ชาญฉลาด การทูตเช่นนั้นก็ย่อมไร้ผลโดยปริยาย ผู้นำเรียนรู้วิธีการบริหารราชการแผ่นดินแบบจีนและจัดตั้งระบบบริหารราชการขึ้นได้สำเร็จ อนารยชนแผ่นดิน ๆ ยอมสามารถต្រุกรานจีน หรือครอบครองจีนบางส่วน ตั้ง เช่น ท่อนารยชนคีตาน (Khitan) และหยูเจิน (Jürchen) ได้ครองจีนบางส่วนมาแล้วในระหว่างศตวรรษที่ 10 ถึงที่ 13 ตามลำดับ แต่ถ้า อนารยชนรวมตัวกันได้อย่างทรงพลังภายใต้การนำที่เข้มแข็ง ก็สามารถปักครองจีนทั้งแผ่นดิน ตั้งที่ อนารยชนมองโกลปักครองจีนระหว่างปี ค.ศ. 1276–1368 และอนารยชนตุนกุสผ่านแม่น้ำปักครอง จีนระหว่าง ค.ศ. 1644–1912

อิทธิพลอนารยชนต่อวิถีชีวิตการเมืองจีนนับว่าใหญ่หลวงมาก เป็นอิทธิพลในรูปของการ รุกราน การพิชิตและการปักครอง คุกคามrukคืบหน้าเข้าสู่ภาคเหนือ

หลังจากที่ราชวงศ์ชื่นได้สิ้นสุดอำนาจแล้ว ระหว่าง ค.ศ. 304–439 จีนมีอนารยชน 5 กลุ่ม ("Five Barbarians") เป็นชนกึ่งเร่ร่อนเลี้ยงสัตว์รุกรานภาคเหนือ ได้แก่ กลุ่มชนเตอร์ก ชื่อ ชุนเผ่าเจีย (Chieh) ที่มีเชื้อสายไกลซิตชิอุ่งนู และชนเชียนเป่ย (Hsien-pei หรือ Hsien-pi น่าจะเป็นมองโกลรุ่นแรก) ทั้งสามกลุ่มรุกรานจีนจากทิศตะวันออกเฉียงเหนือ อีกสองกลุ่มเป็นชน อิเบต คือ ตี (Ti) และ เจียง (Ch'iang) มาจากดินแดนเขตหุ่งหญ้าสั้นที่เต็มไปด้วยเทือกเขา รุกราน จีนภาคตะวันตก อนารยชน 5 กลุ่มได้รุกรานจีนภาคเหนือและจัดตั้งอาณาจักรขึ้นถึง 16 อาณาจักร ที่นับว่าเข้มแข็งที่สุดคือ อาณาจักรเหวยเหนือ (Northern Wei, ค.ศ. 386–534) ของพากมองโกล ผ่านเชียนเป่ยใหม่ที่เรียกว่า โถปา (T'opa) ในจีนภาคเหนือ อาณาจักรนี้ได้ขับจักรวรดิมองโกลผ่าน หยวน (Ju'an-juan) แห่งเขตหุ่งหญ้าสั้นภาคเหนือ และแผ่ขยายอำนาจไปถึงแม่น้ำหารีม แต่ไม่ สามารถพิชิตจีนภาคใต้ได้ พากโถปาได้ย้ายเมืองหลวงจากผิงเฉิง (P'ing-ch'eng ปัจจุบันคือ ต้าถุ่ง – Ta-t'ung ในมณฑลชานชี) ไปเมืองโลหยาง

ในศตวรรษที่ 10 อนารยชนยังคงคุกคาม รุกรานและเข้าครอบครองบางส่วนหรือทั้งแผ่น ดินจีนอีก ดังปรากฏจากประวัติศาสตร์คือ ราชวงศ์เหลียว (Liao, ค.ศ. 947–1125) ของผ่านคีตาน ราชวงศ์เหลียวตะวันตก (Western Liao, ค.ศ. 1124–1211) ในคริสต์สถานตะวันออก ราชวงศ์จีน

(Chin, ค.ศ. 1122–1234) ของพวกรหุยจื่น (Jurchen) อาณาจักรซีเชี่ย (Hsi Hsia, ค.ศ. 1038–1227) ของพวกลันกุต (Tanguts) หรืออิเบต ราชวงศ์หยวน (Yuan, ค.ศ. 1279–1368) ของพวกลงโกลที่ ครองจีนทั้งแผ่นดิน และราชวงศ์ชิง (Ch'ing, ค.ศ. 1644–1912) ของพวกลงจูที่ได้ครองจีนทั้ง แผ่นดิน

ราชวงศ์ของจีนเองก็มีหลายราชวงศ์ที่มีเชื้อสายอนารยชน หรือสันนิษฐานว่า nave อาจจะมี เชื้อสายอนารยชนคือ ราชวงศ์โจ ราชวงศ์ฉิน (กิ่งอนารยชน) ราชวงศ์ชุย จักรพรรดิในราชวงศ์ถัง เมื่อต้นสมัยหลายรัชกาลก็ทรงมีเชื้อสายผสมเจนกับอนารยชน

Calligraphy (อักษรwritingศิลป์) ศิลปการเขียนตัวอักษร จีนได้พัฒนาศิลปการเขียน ตัวอักษรจีน มีการสร้างตัวอักษรมาอย่างหลากหลาย ทุกส่วนมีรูปแบบแปรเปลี่ยน ไม่สัดส่วนสมดุลกันมาก ศิลปประณีตเป็นรูปทรงศิลป์ที่จีนยกย่องอย่างสูงว่าสามารถแสดงความสวยงามได้หลายรูปแบบ ศิลปการเขียนตัวอักษรได้ผ่านการพัฒนาอักษรwritingมาแล้ว 4 ชั้นตอน เริ่มด้วยการเขียนบนกระดูกสัตว์ และเปลือกหอย (chia-ku-wen) ต่อมา จากรูปทรงศิลป์ที่จีนยกย่องอย่างสูงว่าสามารถแสดงความสวยงามได้หลายรูปแบบ ทั้งสองแบบมีมาตั้งแต่ก่อนคริสต์กาล จนในสมัยจีน มีพระบรมราชโองการให้พัฒนาศิลปการเขียน อักษรใหม่เรียกว่า ตัวอักษรขนาดเล็กแบบจารึกทำตรา (Hsiao-chuan, small seal style) ชั้นตอนสุดท้ายของการพัฒนาคือ ความพยายามของสมัยนี้จะเขียนให้รวดเร็วขึ้น เป็นรูปทรงตัว อักษรที่พัฒนาเพื่อใช้ในราชการ (Li shu, Official style) การเขียนอย่างรวดเร็วต้องใช้ผู้กัน หลายแบบ เปิดโอกาสให้แสดงความคิดริเริ่มได้ เป็นวิธีการปกติ (K'ai shu, Regular style) วิธีการ นี้ยังคงอยู่โดยไม่เปลี่ยนแปลงเป็นเวลา 2,000 ปี ศิลปการเขียนตัวอักษรเป็นที่นิยมสูงมาก เพราะผู้เขียนสามารถแสดงความสามารถ รสนิยมและวิธีการได้อย่างมีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง

Central Asia คือภูมิภาคที่มีอาณาเขตตั้งแต่ทะเลสาบแคสเปียน (Caspian) ทาง ตะวันตกไปจนประเทศไทยทางตะวันออก

Chieh หรือ ถูวะ约 (T'u Chueh) กลุ่มนี้จะเป็นชนกลุ่มอาوار์ (Avars) ซึ่งสืบทอดเชื้อสาย มาจากชนในภูมิภาคตะวันออกไกล (Near East) และชาวญี่ปุ่น ชนกลุ่มถูวะ约ตั้งจักรวรดิใน เอเชียกลางแล้วแตกแยกเป็นดินแดนตะวันออกและตะวันตกใน ค.ศ. 581

Fine Art (วิจิตรศิลป์) คือศิลปอันวิจิตรยิ่ง 5 สาขา ได้แก่ จิตกรรม ประดิษฐกรรม ศิลปกรรม วรรณกรรมและสถาปัตยกรรม

Hsien pei เป็นชนเผ่าพันธุ์มองโกลอยด์ มาจากจีนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

Hsiung-nu (ชิองนู) เป็นอนารยชนเรื่องเลี้ยงสัตว์ มีเผ่าพันธุ์มองโกลอยด์ ชิองนูรวม ตัวกันจัดตั้งขึ้นเป็นสหพันธ์ (Federation) ในดินแดนมองโกลเลี้ยงศตวรรษที่ 3 ก่อนคริสต์กาล ใน สมัยอิ้น อำนาจชิองนูแฝپ์ศาลาครอบคลุ่มแม่นจูเรียกภาคตะวันตก มองโกลเลี้ยง ใช้เปรียบได้ ตุรกีสถาน ตะวันออกไปจนชุมชนเช้าปามิร (Pamirs) ถึงขนาดเมื่อ 166 ปีก่อนคริสต์กาล ชิองนูบุกเข้าประเทศซิดเมือง

หลวงของราชวงศ์ชี้น ผู้ปกครองชื่องุนูดารงต้าแห่งจักรพรรดิผู้เป็นพระโอรสแห่งสวรรค์ (Shan-yu, “Son of Heaven” emperor) ชื่องุนูตถกต่าจันเป็นพระศรราชของจีนเมื่อ 52 ปีก่อน คริสต์กาล จักรพรรดิชื่องุนูถูกกองทัพราชวงศ์ชี้นทำลายจนแตกฉานช่านเชิน ชื่องุนูพ่ายแพ้สู่ เอเชียกลางไปคุกคามภูมิภาคหนันและยูโรป ชาวตะวันตกเรียกชื่องุนูว่า อัน (Huns)

Inner Asia (เอเชียใน) ได้แก่ ดินแดนที่เป็นรูปแนวโถงเหนือประเทศจีน ตั้งแต่ดินแดน แมนจูเรีย (Manchuria) มองโกเลีย (Mongolia) ตุรกีสถานตะวันออก (Eastern Turkistan) ปัจจุบันคือ ชนแก่ยิ่ง เป็นแนวโถงไปถึงอิเบต (Tibet)

Jürchen (หยุเจิน) คำ Jürchen เขียนได้หลายแบบคือ Jürched หรือ Jurched หรือ Ju-chen หรือ Jürched เป็นนักการบดุร้ายชนตุนกุสผ่านหนึ่งที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในแมนจูเรียภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในบริเวณตอนบนของสูมแม่น้ำชุนการี (Sungari) ใกล้เมือง哈爾濱 (Harbin) ปัจจุบัน ดินแดนถิ่นฐานนี้อยู่ทางทิศเหนือของบริเวณโป้ไปซึ่งเคยเป็นอาณาจักรโป้ให้ของ อนารยชนตุนกุส หยุเจินเป็นเมืองขึ้นของจักรพรรดิคิตาโนของบริเวณโป้ใน ค.ศ. 1114 หยุเจินได้ปลด ออกคิตาโนโดยราชวงศ์ซ้องของเองได้ช่วยเหลือเต็มที่ ปีต่อมา หยุเจินได้สถาปนาราชวงศ์จีน (Chin, ค.ศ. 1115–1234) ขึ้น หยุเจินได้ล้มล้างอำนาจจักรพรรดิคิตาโนแล้วตั้งตนเป็นใหญ่แทน มีเมืองหุยหนิง (Hui-ning) เป็นราชธานีจนถึงปี ค.ศ. 1153 จึงเปลี่ยนเป็นเมืองต้าชิง (Ta-hsing) ในสมัยที่เร่อง อำนาจตั้งแต่ ค.ศ. 1125 จักรพรรดิของหยุเจินแฝายายครอบครองจีนภาคเหนือทั้งหมด โดยมีปักกิ่ง เป็นเมืองหลวง ราชวงศ์ซ้องต้องย้ายเมืองหลวงจากไคเพิงไปตั้งมั่นในภาคใต้ ชนหยุเจินเป็น ชนแมนจูเรียที่นิยมรับประทานหมู เลี้ยงหมู เลี้ยงสัตว์และเพาะปลูก เอกลักษณ์ของชนกลุ่มนี้คือ การไว้ผมเปียยาว

Khitan (กลุ่มคิตาโน) เป็นชนกึ่งเร่ร่อนเลี้ยงลัตว์ ชาวรุสเชียเรียกว่า Kitai คนจีนเรียกว่า Khitan หรือ Ch'i-tan Cathay เป็นชื่อชาวยูโรปในยุคกลางเรียก โดยหมายถึงจีนภาคเหนือ คิตาโนตั้งมั่นในบริเวณลุ่มแม่น้ำเหลียว (Liao) ในแมนจูเรียตั้งแต่ได้ขยายอำนาจจากครอบคลุมดินแดน มองโกเลีย ใน ค.ศ. 907 คิตาโนได้ตั้งจักรพรรดิแล้วรุกเข้าทำลายอาณาจักรโป้ให้ (P'o-hai) ของ อนารยชนตุนกุส (Tungus) ในบริเวณสูมแม่น้ำเหลียว เมื่อ ค.ศ. 926 ด้วยพลังอำนาจทางทหาร ประมาณ 600,000 คน อันเป็นที่ยอมรับทั่วไป ทำให้คิตาโนโอกาสเกือกูราชวงศ์จีนสมัยต่อมา (Later Chin, ค.ศ. 907–923) ในการศึก จนได้รับบำเหน็จรางวัลเป็นพื้นที่ 16 จังหวัดชายแดน เป็นบริเวณรอบนครปักกิ่งในมณฑลเหอเป่ยภาคเหนือ และบริเวณรอบต้าถุง (Ta-t'ung) ในมณฑล ชานชีภาคเหนือ กลุ่มคิตาโนได้สถาปนาปักกิ่งเป็นเมืองหลวงตั้งแต่ ค.ศ. 926 และภายเป็นเมืองหลวงตั้งแต่ (Southern Capital) ใน ค.ศ. 938 ในปี ค.ศ. 947 คิตาโนได้ตั้งชื่อรัชวงศ์เป็นชื่อจีนว่า ราชวงศ์ เหลียว (Liao, ค.ศ. 947–1125)

Manchuria (แม่นจูเรีย) คือ ดินแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามประวัติศาสตร์อันยาวนาน ดินแดนนี้เป็นที่ตั้งของอาณาจักรสำคัญหลายครั้งมาแล้ว คือ อาณาจักรเจิน (Chen, ค.ศ. 698) ของชนตุนกุส (Tungus) เผ่าพันธุ์มองโกลอยด์ ต่อมา อาณาจักรนี้พัฒนามาเป็นอาณาจักรโป-ไฮ (P'o-hai, ค.ศ. 712) จักรวรรดิมองโกลเผ่า契丹 (Khitan, ค.ศ. 907-1125) และจักรวรรดิของชนตุนกุสเผ่า匈奴 (Jurchen, ค.ศ. 1115-1234) แม่นจูเรียกล้ายเป็นส่วนหนึ่งของจักรวรรดิมองโกลตั้งแต่ ค.ศ. 1234 เผ่า匈奴เจินได้ฟื้นอำนาจขึ้นใหม่ในศตวรรษที่ 17 โดยเรียกตุน เองว่า แม่นจู (Manchu) ราชวงศ์ชิง (Ch'ing) ของชาวแม่นจูได้เข้าครอบครองแผ่นดินนี้ระหว่าง ค.ศ. 1644 ถึง ค.ศ. 1912 ดินแดนแม่นจูเรียนี้เป็นดินแดนของอนารยชนเผ่าพันธุ์มองโกลอยด์ คุนเจินได้ตั้งหลักแหล่งเริ่มพำนีเงินที่ราบเหลียว (Liao Plain) เท่านั้น ไม่เคยขยายไปสู่แม่นจูเรีย ภาคกลางและภาคเหนือ แม่นจูเรียเริ่มมีประชากรหนาแน่นในสมัยสาธารณรัฐจีน (ค.ศ. 1912-1949) ทั้งรัฐบาลจีนและญี่ปุ่นได้แข่งขันกันพัฒนาแม่นจูเรียจนกลายเป็นแหล่งพลังงานเชิงกรรมและอุตสาหกรรมชั้นนำจนกล้ายเป็นกรณีพิพากษาท่วงจีนกับญี่ปุ่น ใน ค.ศ. 1931 แม่นจูเรียเป็นเอกสารชั้นต่อไปในนามโดยอยู่ภายใต้การปกครองของญี่ปุ่น ปัจจุบันแม่นจูเรียเป็นส่วนหนึ่งของสาธารณรัฐประชาชนจีน

Mongol คือชนเผ่าพันธุ์มองโกลอยด์ (Mongoloid) มีอาชีพเร่ร่อนเลี้ยงสัตว์ในภูมิภาคเอเชียใน

Mongolia (ดินแดนมองโกลเดีย) คือ ดินแดนที่เป็นเขตทุ่งหญ้าสั้น (Steppe) อยู่ในภูมิภาคเอเชียใน ปัจจุบันเป็นดินแดนประเทศสาธารณรัฐประชาชนมองโกลเดีย (Mongolian People's Republic) หรือมองโกลเดียนอก และดินแดนเขตปกครองตนเองมองโกลเดียในของสาธารณรัฐประชาชนจีน

ในประวัติศาสตร์ กลุ่มชนในมองโกลเดียเป็นชนเร่ร่อนเลี้ยงสัตว์และใช้ภาษาตระกูลอัลไต (Altaic Languages ตามชื่อเทือกเขาอัลไต (Altai) ในมองโกลเดีย) ชนเร่ร่อนเลี้ยงสัตว์ได้แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่คือ

1. กลุ่มพูดภาษาตุรกี (Turkish-speaking group) เรียกว่า เตอร์ก (Turks) กระจายอยู่ทั่วไปในเอเชียกลางและเอเชียตะวันตก

2. กลุ่มมองโกล (Mongols) ในมองโกลเดีย เอเชียกลางและเอเชียตะวันตก

3. กลุ่มพูดภาษาตระกูลตุนกุส (Tungusic speaking group) ในแมนจูเรียและเชบีเรีย ทั้งสามกลุ่มล้วนมีผ้าพันธุ์มองโกลอยด์และก่อกำเนิดรวมตัวแต่เดิมอยู่ในมองโกลเดียก่อน อพยพออกจากproboscis

ในอดีต ดินแดนมองโกลเดียเป็นดินแดนของอนารยชนมองโกลและเตอร์กเป็นส่วนใหญ่ ความเป็นอาณาจักรปราการก่อหนึ่งคริสต์กาลแล้ว บรรดาจักรพรรดิที่จัดตั้งขึ้นจนถึงกลางศตวรรษที่ 13 ล้วนเป็นจักรพรรดิของอนารยชนเตอร์ก ชนกลุ่มแรกที่ตั้งตนเป็นใหญ่คือ ชื่องนู (Hsiungnu) ได้สถาปนาสมาพันธ์จักรพรรดิ (A confederated empire) ชนชื่องนูได้รุกรานคุกคามจีนมากตั้งแต่ สัยฉิน แต่ต่อมาก ราชวงศ์ชื่นได้ทำลายพลกำลังของชื่องนู จักรพรรดิสลายตัวลงใน ค.ศ. 48 ชื่องนูนี้ล้มเหลวฐานกันว่าเป็นพากชื่น (Huns) ที่รุกรานยุโรป

ชนกลุ่มต่อมาที่ตั้งตนเป็นใหญ่คือ อนารยชนเตอร์กผ่าน-หยวน (Juan-Juan หรือ Jou-Jan) ตั้งตนเป็นใหญ่ในลุ่มแม่น้ำอโกรอน (Orkhon) กลุ่มที่เริ่มเติบใหญ่อีกคือ อนารยชนเตอร์กผ่านอุยกูร์ (Uighur) ดินแดนมองโกลเดียได้ตกลอยู่ภายใต้การปกครองของจักรพรรดิของอนารยชนมองโกลผ่านคีตาน (Khitan, ค.ศ. 907–1125) และจักรพรรดิของอนารยชนตุนกุสผ่านหยันเจิน (Jurchen, ค.ศ. 1115–1234) ความยิ่งใหญ่ของมองโกลเดียเริ่มขึ้นเมื่อเตมูจิน (Tamujiin) ได้สร้างจักรพรรดิมองโกลอันกว้างใหญ่ไปถึงยุโรปตะวันออกเฉียงใต้ เอเชียกลางและเอเชียตะวันออก (จีน) และเอเชียตะวันออกกลาง จักรพรรดิมองโกลมีอำนาจสูงสุดในราชสมัยจักรพรรดิกุบิบลช่าน (Kublai Khan) และตกต่ำลงนับตั้งแต่สูญเสียแผ่นดินจีนใน ค.ศ. 1368 จักรพรรดิมองโกลได้สลายตัวลงกลับสู่สถานะเดิม อนารยชนมองโกลไม่มีพลังอันเข้มแข็งอีกต่อไปที่จะเป็นหันหายต่อ ประเทศเพื่อนบ้าน จีนสมัยราชวงศ์หมิงได้สลายพลังมองโกลจนอ่อนเปลี่ยน ดินแดนมองโกลเดียทั้งหมดได้ตกเป็นของจีนในสมัยราชวงศ์ชิง

Pamir Knot จุดสูงสุดของเทือกเขาปามีร์ สูงประมาณ 20,500 พุต

Parthians คือชนชาติอาณาจักรปาร์เตีย (Parthia) เป็นชนเร่ร่อนเลี้ยงสัตว์ผ่านเนินเรียกว่า ปาร์นี (Parni) เป็นผู้ล่านาป่าอาณาจักรชั้นในเมณฑลปาร์เตีย (Parthia) เมื่อประมาณ 248/247 ปีก่อนคริสตกาล อาณาจักรนี้อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของทะเลสาบแคสเปียน

Tartar (ดาว์ตาร์) เป็นชื่อเรียกชนกลุ่มต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่ในเอเชียกลางและคุกคามทวีปเอเชียและยุโรป ดาว์ตาร์เป็นชื่อเรียกทั่วไป ชนกลุ่มต่าง ๆ มีชื่อเรียกเฉพาะ เช่น เทอร์ก มองโกล คิปชัก (Kipchak) คำดาว์ตาร์เป็นคำที่ใช้เรียกในกรณีต่าง ๆ คือ เป็นคำที่สมณทูดแห่งราชสำนักวัตถุ ราชสำนักเจนสมัยหยวน (มองโกล) เรียกชนมองโกล เป็นคำที่ใช้เรียกจักรวรรดิมองโกลภาครุสเซีย แทนคำทางการคือ Golden Horde คำดาว์ตาร์ยังใช้เป็นคำเรียกชนกลุ่มที่มีเชื้อสายและภาษา เทอร์กในรัสเซีย คำดาว์ตาร์มาจากคำ Tartarus ตามตำนานเทพนิยายกรีก Tartarus คือสถานที่ลงโทษในโลกบาดาล

Tangus (ตุนกุส) คือชนเลี้ยงสัตว์ (Pastoral Tungus) จัดอยู่ในประเภทผู้พันธุ์มองโกลอยด์ที่พูดภาษาตระกูลอัลไต เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ (Ethnic group) หนึ่ง ไม่ถือว่าเป็นมองโกล ชนกลุ่มนี้มีถิ่นฐานอยู่ในแม่น้ำเรียกภาคตะวันออกเฉียงเหนือตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ จีนเรียก ชนกลุ่มนี้ว่า ตุงอิหุ (Tung-iuh หรือ Eastern Barbarian) ต่อมาเรียกว่า ชูเชิน (Su-shen) หรือ อีโลว (I-lou) ตั้งแต่ศตวรรษที่ 3 ก่อนคริสตกาล ในศตวรรษที่ 10 เรียกว่า นุจี (Nuchi หรือ Ju-chi) ถอดเสียงจากคำ Juchen ซึ่งเป็นชื่อผู้นำของตุนกุส ปัจจุบันชนตุนกุสที่ใช้ภาษาตระกูล แม่น้ำ-ตุนกุสเหล่านี้ล้วนเรียกว่า กลุ่มนี้แองก์ (Evank หรือ Evenki) อยู่กระจายทั่วไปในไซบีเรียภาคเหนือ เป็นชนกลุ่มใหญ่กระจายเป็นหลายเชื้อชาติ

ในศตวรรษที่ 1 ชนตุนกุสได้อพยพออกจากถิ่นเดิมในแม่น้ำเรียกภาคตะวันออกเฉียงเหนือและบริเวณไกลัคเคียงไปตั้งถิ่นฐานใหม่ทางทิศเหนือและทิศตะวันตก ท้ายสุดได้เข้าครอบครองดินแดนไซบีเรียในบริเวณระหว่างแม่น้ำเยนีเซย์ (Yenisei) กับแม่น้ำสูตรแปซิฟิก ในค.ศ. 698 ได้ตั้งอาณาจักรจีน (Chen Kingdom) ขึ้น ต่อมาใน ค.ศ. 712 ได้สถาปนาราชอาณาจักร เป่イ海 (Po'hai) ขึ้น โดยมีอำนาจครอบครองดินแดนที่เป็นเมณฑลกิริน (Kirin) และเป่イ海ปัจจุบัน ในสมัยที่เร่องอำนาจนั้น ตุนกุสได้ครอบครองแม่น้ำเรียกทั้งหมดและเกาหลีภาคเหนือ

Turkistan (ตุรกีสถาน) คือภูมิภาคในเอเชียกลาง มีอาณาบริเวณตั้งแต่บริเวณทะเลสาบแคสเปียนไปถึงพรมแดนประเทศจีน มีภูมิประเทศเป็นภูเขา เทือกเขาใหญ่น้อยและทุบเขาเพื่อการนา (Ferghana Valley) ดินแดนตุรกีสถานเป็นดินแดนที่ตั้งอยู่ตรงกลาง โดยทิศเหนือจะดินแดนไซบีเรีย ทิศใต้จัดอิเบต อินเดีย อัฟกานิสถานและอิหร่าน ทิศตะวันออกจะทางเลทรารายโกบี (Gobi) และทิศตะวันตกจะทางเลสาบแคสเปียน ดินแดนตุรกีสถานมีชื่อเข้าปามีร์ (Pamir) เป็นจุดแบ่ง

ตีนแคนเป็น ภาคตะวันออกคือ ตีนแคนภาคตะวันตกของสาธารณรัฐประชาชนจีน ในอดีต ตุรกี สถานภาคตะวันออก เป็นตีนแคนของชนเรื่องเลี้ยงสัตว์หลายกลุ่ม ในปลายศตวรรษที่ 18 ตีนแคนนี้ตกเป็นของราชวงศ์ชิง ปัจจุบันคือ чинเกียง ศูนย์กลางสำคัญในประวัติศาสตร์คือ บุค卡拉 (Bukhara) ชามาการ์ด (Samakand) และแทชเคนต์ (Tashkent) ซึ่งล้วนอยู่บนเส้นทางไหม (Silk Route) ตุรกีสถานภาคตะวันตกอยู่ภายใต้การปกครองของペอร์เซียหรืออิหร่าน ตั้งแต่ศตวรรษที่ 6 ก่อนคริสตกาล ต่อมามุสลิมควบคุมดินแดนนั้นตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 7 รุสเข้ายึดครองบริเวณทั้งสุดตั้งแต่ศตวรรษที่ 18 ตีนแคนตุรกีสถานแห่งภูมิภาคเป็นตีนแคนของ盎格ฤษเตอร์ก (Turks) ผ่านพ้นรุ่มของโกลอยด์ที่ใช้ภาษาตระกูลอัลไต์

Turks เป็นพวกเรื่องเลี้ยงสัตว์ (Nomads) ซึ่งเป็นกลุ่มชนที่พำนัช (Ethnic Groups) อาศัยอยู่ในเอเชียกลาง กลุ่มนี้มีผู้พันธุ์ไม่ได้ไม่เป็นข้อดูถูกว่าเป็นรุ่มของโกลอยด์ (Mongoloïd) หรือผู้พันธุ์คือเชซอยด์ (Caucasoid) แต่ที่ประจักษ์ชัดคือ กลุ่มนี้พูดภาษาตระกูลตุรกี (Turkish Family of Language) จึงเรียกว่า พวกรัฐเตอร์ก ตีนแคนหลักแหล่งของพวกนี้เรียกว่า ตุรกีสถาน (Turkistan) เป็นตีนแคนเขตทุ่งหญ้าสั้น (Steppe) อยู่ในเอเชียกลาง กลุ่มเตอร์กที่อยู่ในภาคตะวันตกของเอเชียกลางนับถือศาสนาอิสลามตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 8 ตามอิทธิพลอาหารบ佩อร์เซียผู้ปกครองกลุ่มเตอร์ก เรียกว่า พวกรัฐเตอร์กตะวันตก ส่วนกลุ่มเตอร์กในภาคตะวันออกของเอเชียกลางอาศัยในตีนแคนมองโกเลีย (Mongolia) ไปจนถึง อาเม ดาร์ยา (Amu Darya) ตีนแคนของเตอร์กตะวันออกคือมณฑลซินเกียง (Sinkiang) ปัจจุบันของจีน

โดยประวัติศาสตร์และโดยภาษา เตอร์กคือประชาชนที่เจ็บเรียกว่า ถู จู แย (T'u-chueh) เตอร์กปรากฏในประวัติศาสตร์ในเอเชียกลาง เริ่มต้นด้วยการตั้งต้นฐานอยู่ในตีนแคนทرانเซียนา (Transoxiana) ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันออกของแม่น้ำอาเม ดาร์ยา (Amu Darya หรือ Oxus River) ตั้งแต่ศตวรรษที่ 6 เป็นอย่างมากที่สุด ตระกูลผู้ปกครองพวกรัฐเตอร์กคือ ตระกูลโอคุช (Oghuz) ได้เป็นผู้นำกบฏต่อจักรพรรดิมองโกลของพวกรากชาวหยวน-หยวน (Juan-Juan) ใน ค.ศ. 551 แล้วตั้งตนเป็นใหญ่เรียนแบบมองโกล จักรพรรดิเตอร์กของตระกูลโอคุชเป็นจักรพรรดิที่ใหญ่แฟ้มศาลาจากตีนแคนมองโกเลียไปจนทางเลสาบแคลสเปียน แต่ต่อมารวบรวมตระกูลโอคุชและตระกูลโอคุช ตั้งแต่ ค.ศ. 572 และแยกจากกันเป็นสองกลุ่มคือ พวกรัฐเตอร์กตะวันออกและเตอร์กตะวันตกใน ค.ศ. 581

พวกรัฐเตอร์กตะวันออกที่ขึ้นต่อราชวงศ์ชุยของจีนได้ฉวยโอกาสที่ราชวงศ์เพลี้ยงพล้ำในการศึกในภาคตะวันตกบริเวณโคโนอร์ (Koko-nor หรือ Blue Lake ในภาคตะวันตกสุดของมณฑลชินเกียงปัจจุบัน) โดยใช้อำนาจตั้งพระราชนิกีบรมราชกิจจกรพระดิในอี้ยนเหมิน (Yenmen) ใน ค.ศ. 615 ราชวงศ์ชุยได้เสื่อมสิ้นอำนาจลงโดยปัจจัยหนึ่งมาจากพวกรัฐเตอร์กตะวันออก และทำให้

ราชวงศ์ถังได้ถังอำนาจจารึกปีต่อมา แต่แล้วความเป็นมิตรก็สลายลงเมื่อพวกเตอร์กตะวันออกได้บุกโจมตีเมืองหลวงฉางอันถัง 2 ครั้ง (ค.ศ. 624 และ 626) ราชวงศ์ถังได้ปราบประมพากเตอร์กตะวันออกได้รับบาดเจ็บใน ค.ศ. 630 พากเตอร์กตะวันออกและพวกเตอร์กตะวันตกต้องสยบลั่นยอมรับอำนาจอันยิ่งใหญ่ของราชวงศ์ถัง ใน ค.ศ. 641 จึงได้ใช้กุศโลบายนี้แบ่งแยกพวกเตอร์กตะวันตกจนพากนี้ปราชัยในการรบกับจีน และได้สูญเสียแห่งทารีมให้แก่จีนใน ค.ศ. 648 วาระสุดท้ายของพวกเตอร์กตะวันตกได้ม้าถึงในระหว่าง ค.ศ. 657–659 เมื่อพวกเตอร์กตะวันตกกลุ่มอุยกูร์ (Uighurs) ได้เป็นพันธมิตรร่วมรบกับจีนในการปราบพวกเตอร์กตะวันตกด้วยกันเอง พากเตอร์กตะวันตกล้วนใหญ่ผู้ปราชัยจึงอพยพออกไปสู่อาเซียนตะวันตก อินเดียและยูโรปันบลั่นมา

ในศตวรรษที่ 8 ราชวงศ์อับบาสิด (Abbasid, ค.ศ. 750 ถึงประมาณ ค.ศ. 1100) ของอาหรับมุสลิมได้ครอบครองดินแดนตุรกีสถานภาคตะวันตก พวกเตอร์กจึงเข้ารีตเป็นมุสลิมและอพยพไปสู่ดินแดนภาคตะวันตก แต่ยังคงรักษาภาษาและวัฒนธรรมของตนไว้ได้ เตอร์กมุสลิมได้รุกรานหน้าสู่รุสเซีย เปรอร์เซียและคุกคามจักรวรรดิบีแซนทีน (Byzantine)

ในศตวรรษที่ 11 ราชวงศ์เซลจุก (Seljuk, Turkish dynasty, ค.ศ. 1055–1308) ของพวกเตอร์กโอกุซ ได้เข้าครอบครองดินแดนเมโสโปเตเมียและเลแวนต์ (Levant) และแผ่ขยายดินแดนสู่ทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ราชวงศ์ต่อมาของพวกเตอร์กคือ ราชวงศ์ออスマน (Osman) ได้แผ่ขยายอาณาเขตต่อไปและสถาปนาจักรวรรดิอตโตมัน (Ottoman, ค.ศ. 1300–1922) จักรวรรดิของพวกเตอร์กได้แผ่ขยายเข้าครอบครองตะวันออกกลาง ทวีปแอฟริกาเหนือและดินแดนบalkans (Balkans) ของทวีปยูโรเป็นเวลา 600 ปี

เมื่อเทียบกับพวกเตอร์กที่ยังคงอยู่ในดินแดนของตนในภาคตะวันออกแล้ว พวกเตอร์กในดินแดนนี้เพิ่มขึ้นโดยค่าพลิกผันมาก วิธีการสถาปัตย์เป็นใหญ่ยาวนานเหมือนพวกเตอร์กในดินแดนภาคตะวันตกดังกล่าว

พวกเตอร์กอุยกูร์เป็นมิตรกับราชวงศ์ถังในราชสมัยจักรพรรดิชวนจุง (Hsuan Tsung, ค.ศ. 712–756) อำนาจของราชวงศ์ถังมั่นคงในอาเซียนกลางและมองโกเลีย พวกเตอร์กกลุ่มต่าง ๆ ยังคงชิงอำนาจกันต่อไป ใน ค.ศ. 745 พวกอุยกูร์ได้ล้มอำนาจพวกเตอร์กตะวันออกแล้วสถาปนาจักรวรรดิขึ้นในสู่แม่น้ำอคหอน (Orkhon ในมองโกเลีย) จักรวรรดิยิ่งใหญ่ครอบครองดินแดนจากสู่แม่น้ำอิสต์ (Ili ในขินเกียงปัจจุบัน) บริเวณ ถึงสู่แม่น้ำเหลือง ใน ค.ศ. 673 พวกอุยกูร์ปล้นเมืองโลหยาง ภัยอุยกูร์ต่อจีนได้สืบสุดเมื่อพวกเตอร์ก อีก 2 กลุ่ม คือ กลุ่มเคอร์กิช (Kirghiz) และคาร์ลุก (Karluk) ได้ล้มล้างจักรวรรดิอุยกูร์ลงในระหว่าง ค.ศ. 840–846 เตอร์กมากมายหลายเผ่าต้องอพยพไปจากแม่น้ำอคหอนไปตั้งถิ่นฐานในแอ่งทารีม และสถาปนาจักรวรรดิอุยกูร์ใหม่ เตอร์กมีได้เป็นภัยใหญ่หลวงคุกคามจีนอีกหนึ่งนั้นมา

อาจจะกล่าวได้ว่า เตอร์กทุกหมู่เหล่าส่วนใหญ่อยู่ในภาคพื้นเอเชีย ยกเว้นพวกที่อยู่ในตรุกีและภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโวลก้า (Volga) ในรัสเซีย ประวัติศาสตร์ ภาษาและศาสนาอิสลามเป็นวัฒนธรรมเชื่อมเตอร์กทุกหมู่เหล่าให้ถือตนเป็นเตอร์ก

ปัจจุบันเตอร์กแบ่งเป็นสองกลุ่มคือ กลุ่มตะวันออกและกลุ่มตะวันตก กลุ่มตะวันตกหมายรวมถึงเตอร์กในยุโรปและเอเชียตะวันตก (ที่อยู่ในตรุกีและอิหร่านภาคตะวันตกเฉียงเหนือ) กลุ่มตะวันออกประกอบด้วยพวกเตอร์กในรัสเซียและซินเกียงในจีน

Scythians เป็นชนเร่ร่อนเลี้ยงสัตว์ที่นิยมربพัลสกี ชนเหล่านี้อาศัยอยู่ในบริเวณชายฝั่งทะเลดำทางเหนือ เป็นถิ่นที่เรียกว่า ชีเทีย (Scythia) ในยุโรปตะวันออกเฉียงใต้

ที่มา

น. ณ ปากน้ำ, พจนานุกรมศิลป์.

The New Encyclopedia Britannica, Micropaedia, Ready Reference.

The New Encyclopedia Britannica, Micropaedia, Knowledge in Depth.

Fairbank, China.

Guralnik, Webster.

Judge, Oxford Illustrated Encyclopedia, III.

Langer, An Encyclopedia of World History.

Reischauer, East Asia, The Great Tradition.

Stavrianos, The World to 1500.

ประชานชาเวเชียกลางและราชอาณาจักร

(ข้อสังเกต : สกิตติต่อไปนี้ยังไม่มีข้อมูลแน่นอน ยังมีข้อโต้แย้งบางเรื่องในแวดวงนักวิชาการ)

ประชาน	กลุ่มภาษา	สมัยและภูมิภาค
ชื่อง弩 (Hsiung-nu, Hun?)	เตอร์ก (Turkish)	ตั้งเป็นจักรวรรดิแรกที่สุดในเขตหุ่งหญ้าสั้นในศตวรรษที่ 3 ก่อนคริสตกาล ; ในศตวรรษที่ 1 ก่อนคริสตกาลและศตวรรษแรกของคริสตกาล ราชวงศ์ยังพิชิตพวกชีจุน
หยายจือ (Weh-chih)	น่าจะเป็นตระกูลภาษาอินโด-ยูโรเปียน (Indo-European)	ในศตวรรษที่ 2 ก่อนคริสตกาล ราชวงศ์ยังได้ถือพวกหยายจือเป็นพันธมิตรต่อต้านพวกชีจุน; อพยพจากภูมิภาคสูปีแลนด์ (U) และแบคเตรีย (Bactria) แล้วไปสู่อินเดียภาคตะวันตกเฉียงเหนือ ท้ายสุดตั้งราชอาณาจักรกุชาน (Kushan)
เสียนเปย (Hsien-pei)	มองโกเลียน (Mongolian)	อยู่ในมองโกเลียตะวันออกในศตวรรษที่ 3 ก่อนคริสตกาล ; บุกจีนในศตวรรษที่ 4
โถปา (T'o pa หรือ Tabgach)	ส่วนใหญ่มองโกเลียน	สถาปนาราชวงศ์เหวยเหนือ (Northern Wei, ค.ศ. 386-584) ในจีนภาคเหนือ
เตอร์ก (Turk, หรือ T'u-chueh)	เตอร์ก	ประมาณ ค.ศ. 552 ตั้งจักรวรรดิ ; แบ่งเป็น 2 จักรวรรดิ ; จักรวรรดิเตอร์กตะวันออก (ประมาณระหว่าง ค.ศ. 600-744) ที่แม่น้ำอโรม (Orkhon) และจักรวรรดิตะวันตกที่ติดต่อ กับพวกซัสเซียน (Sassanians) ในペอร์เซีย ; พวกเตอร์กแทรกซึมเข้าไปในอินเดียและยูโรปภาคหลัง ค.ศ. 659

ประชาน	กลุ่มภาษา	สมัยและภูมิภาค
อุยกูร์ (Uighurs)	เตอร์ก	พิชิตพวกรัฐร์กตะวันออกและสถาปนาจักรวรรดิบันผึ้งแม่น้ำโขค่อน, ค.ศ. 744-840, พวกร์กิช (Kirghiz) ขับพวกรุยูกูร์ออกไปแล้วพวกรุยูกูร์ได้ตั้งจักรวรรดิใหม่ในแอ่งหารีม (Turkestan) ระหว่าง ค.ศ. 840 และต่อมาภายหลัง
คีตัน (Khitan, Ch'i-tan)	มองโกเลียน	สถาปนาราชวงศ์เหลียว (Liao) ในจีนภาคเหนือและบริเวณไกลัคเชียงระหว่าง ค.ศ. 947-1125 ; พวกรหูเจิน (Jurched) ขึ้นไปสู่ทิศตะวันตก; จัดตั้งจักรวรรดิคาราคีไท (Kara Khitai) ในดินแดนตุรကสถานตะวันออก (Eastern Turkestan) ระหว่าง ค.ศ. 1124-1211
หูย เจิน (Ju-chen หรือ Jürched) บรรพชนของพวกรганจู (Manchu)	ตุนกุส (Tungus)	สถาปนาราชวงศ์จีน (Chin) ในจีนภาคเหนือ, ระหว่าง ค.ศ. 1122-1234
ตันกุต (Tangut)	ธิเบต	สถาปนาราชาณาจารซีเชี่ย (Hsi Hsia) ในจีนภาคตะวันตกเฉียงเหนือ, ระหว่าง ค.ศ. 1038-1227
มองโกล (Mongols)	มองโกเลียน	สถาปนาราชวงศ์หยวน (Yuan) ปกครองจีนระหว่าง ค.ศ. 1279-1368

ที่มา : Edwin O. Reischauer and John K. Fairbank, **East Asia, The Great Tradition**, p. 245.